

Biblioteksplan
för
Skinnskattebergs
Kommun 2009-2011

Innehåll

Skinnskattebergs bibliotek – nutid och framtid	s. 3
Vad är en biblioteksplan?	s. 4
Utgångspunkter och styrdokument	s. 5
– Lokalt	
– Nationellt	
– Internationellt	
Omvärldsförändringar som påverkar biblioteksverksamheten	s. 6
– Konkurrens	
– Teknikutveckling	
– Kompetensutveckling	
– Den sociala utvecklingen	
– Globalisering	
Bibliotekets roller	s. 7
– Kulturcentrum	
– Informationscentrum	
– Socialt centrum	
Barn- och ungdomsverksamhet	s. 8
Tillgänglighet och uppsökande verksamhet	s. 9
Samverkan	s. 10
– Lokal	
– Regional	
– Nationell	
Utvecklingsområden	s. 11
– Barn- och ungdomsverksamhet	
– Bibliotekets kultur- och programverksamhet	
– Biblioteksmiljön	
– Tillgänglighet och uppsökande verksamhet	
– Samverkan	
– Marknadsföring	
Uppföljning	s. 13
Bilaga	s. 13

Biblioteksplan för Skinnskattebergs kommun

Skinnskattebergs bibliotek – nutid och framtid

Skinnskattebergs kommun är stor till ytan, men har enbart ca. 4650 invånare, vilket gör den till en av Sveriges minsta kommuner. Kommunen har en centralort och flera mindre byar. Med sin strategiska placering i Bergslagens mitt har Skinnskattebergs kommun en lång industrihistoria, vilket ger trakten stolthet, förankring och identitet.¹

Skinnskattebergs kommun har en grundskola med ett rektorsområde F-9. Grundskolan består av två enheter. Kommunen har en öppen förskola och sex förskolor, varav tre ligger utanför centralorten. I kommunen finns även en friskola och en kulturskola. Kommunens bibliotek är ett integrerat folk- och skolbibliotek. Biblioteket har öppet 30 timmar i veckan under september till maj. Under sommaren har biblioteket reducerade öppettider. Skinnskattebergs biblioteks personal är fördelad på 2,0 bibliotekarietjänster och 0,75 biblioteksassistenttjänst. Biblioteksverksamheten i kommunen bedrivs av Utbildnings- och kultursektorn.

Skinnskattebergs kommun har som vision att verka för ett hållbart samhälle, där det är attraktivt att verka och bo. Kommunen har kvalitativ och effektiv service i fokus, där även kulturen spelar en viktig roll och utövas genom kulturinstitutioner och föreningsliv.²

Skinnskattebergs kommun har ett ansvar att verka för att skapa goda förutsättningar för attraktiva bostäder, utvecklad lokaltrafik samt tillgång till bibliotek, skola, barn- och äldreomsorg. En attraktiv kommun ska också erbjuda goda möjligheter till rekreation, friluftsliv, fritidssysselsättning samt ett kreativt och rikt kulturliv. I ett socialt hållbart samhälle är det viktigt att medborgarna dels har möjlighet att ta del av utbildning och kultur, dels har möjlighet till inflytande och delaktighet. Bibliotekets roll som mötesplats, informationscentrum och kulturförmedlare kan bidra till att förverkliga Skinnskattebergs kommuns vision om ett hållbart samhälle, där det är attraktivt att verka och bo.

Biblioteket behövs som resurs för kommuninvånarna. Biblioteket behövs även för att skapa samverkansmöjligheter mellan relevanta aktörer i kommunen för att utveckla goda förutsättningar för olika målgrupper, inte minst dagens icke-användare av biblioteket. Genom att utveckla och marknadsföra biblioteket kan Skinnskattebergs kommun framstå som en attraktivare kommun att verka och bo i. Bibliotekets roll är inte enbart att vara en serviceinrättning utan även att vara en lokal och regional utvecklingsfaktor.³ Genom att lyfta fram bibliotekets roll i samhället kan det förhoppningsvis vara en del i att utveckla Skinnskattebergs kommun till den föregångskommun i Bergslagen, som man önskar; med ökad sysselsättning, inflyttning och en ekonomi som växer.⁴

1 http://www.skinnskatteberg.se/index.php?option=com_content&task=category&id=5&Itemid=2

2 http://www.skinnskatteberg.se/index.php?option=com_content&task=category&id=5&Itemid=2

3 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 10.

4 Skinnskattebergs kommun, *Budget 2009 och verksamhetsplan 2010-2011*, Kommunens styrkort 2009-2011

Vad är en biblioteksplan?

Bibliotekslagen (SFS 1996:1596, SFS 2004:1261)⁵ innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Enligt 7 § ska kommunerna ansvara för folk- och skolbiblioteksverksamheten.⁶

Bibliotekslagen anger ramarna för bibliotekens verksamhet. Sedan den 1 januari 2005 finns en lagändring, 7a §. Denna lagändring säger dels att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka, dels att kommuner och landsting ska anta planer för biblioteksverksamheten.⁷

Vilka uppgifter biblioteket ska ha är i högsta grad en politisk fråga. En biblioteksplan är ett politiskt dokument. Det är i sig ingen verksamhetsplan, men en förutsättning för en verksamhetsplan. Biblioteksplanen definierar bibliotekets roll i olika politikområden i förhållande till övergripande mål för kommunens och regionens utveckling. Biblioteksplanen ska ange konkreta riktlinjer för biblioteksverksamheten och lägga fast åtgärder för verksamhetens utveckling.⁸

Kravet på en biblioteksplan inskränker inte det kommunala självstyret. Biblioteksplanens omfattning och inriktning kan beslutas utifrån den lokala nivån. Biblioteksplanen kan ses som en utmaning för att skapa en lokal och regional bibliotekspolitik. Biblioteksverksamhetens traditionella värden kan lyftas fram, men även bibliotekets potential som instrument för den lokala och regionala utvecklingen. I och med en biblioteksplan finns möjligheter att öka samverkan mellan biblioteket och andra verksamheter i kommunen, såsom skola, kulturskola, vård och omsorg samt näringsliv och turism. Biblioteksplanen kan ses som ett redskap för att belysa de biblioteksresurser som finns i kommunen idag. Biblioteksplanen innebär också att förbättra dessa resurser för att skapa beredskap för framtida krav och för att stimulera till utveckling. Det innebär dels att förbättra det som finns för dem som använder biblioteket idag, dels att ta sikte på bibliotekets framtida användare och deras behov. En kombination av faktisk analys och viljan att våga förändring.

Det formella uppdraget att utarbeta en biblioteksplan för Skinnskattebergs kommun har kommit från och beslöts av kommunstyrelsen 2009-01-12. Denna plan ska omfatta kommunens biblioteksverksamhet och gälla under 2009-2011. Samverkansmöjligheter mellan biblioteket samt andra områden inom kommunen, som exempelvis, förskola, skola, kulturskola, vård och omsorg samt näringsliv och turism ska ses över. Biblioteksplanen antogs i utbildnings- och kulturutskottet 2009-10-12. Biblioteksplanen ska revideras årligen. Utbildnings- och kulturutskottet ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten. Kommunstyrelsens ansvar gällande biblioteksplanen är på ett övergripande samordningsplan, vilket berör bland annat samhällsplanering, hållbarhetsfrågor, demokrati, mångfald, tillgänglighet, samhällsinformation och folkhälsa.

Biblioteksplanen tar sin utgångspunkt i de samverkansmöjligheter som finns mellan biblioteket, olika biblioteksaktörer och andra verksamheter i kommunen. Detta för att höja kvalitén på biblioteksverksamheten i Skinnskattebergs kommun. Arbetet med biblioteksplanen har utförts av Staffan Bergman, kulturchef, Isabelle Andersson Bede, bibliotekarie och Anders Pettersson, bibliotekarie.

5 Bilaga 1.

6 Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

7 Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

8 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 9.

Utgångspunkter och styrdokument

Lokalt

Det är på en lokal politisk nivå som man kan bestämma hur samspelet mellan biblioteksverksamheten och andra verksamheter i kommunen och regionen, exempelvis förskola, skola, kulturskola, vård och omsorg samt näringsliv och turism, ska se ut.⁹

Biblioteksplanen utgår på lokal nivå från kommunala styrkort.¹⁰ Biblioteksplanen står även i relation till dokumenten ”Mål och handlingsplan för samarbetet mellan bibliotek, förskola och skola”, ”Servicedeklaration för Skinnskattebergs biblioteks barn- och ungdomsavdelning” och ”Läsfrämjandeplan”.

Nationellt

Folk- och skolbiblioteksverksamhet är i huvudsak en kommunal angelägenhet. På nationell nivå finns bibliotekslagen (SFS 1996:1596, SFS 2004:1261)¹¹, som fungerar som en ramlag för det allmänna biblioteksväsendet.

Några av de mest tongivande punkterna i bibliotekslagen är:

- Varje kommun skall ha folkbibliotek.
- På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.
- Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.
- Inom grundskolan [...] skall finnas lämpligt fördelade skolbibliotek [...].
- Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka.
- Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna.

Även i läroplanerna Lpo 94¹² och Lpfö 98¹³ finns formulerade mål, som rimligtvis blir svåruppnådda utan väl fungerande bibliotek.

Internationellt

Internationella dokument som ofta används som underlag och vägledning för svenska folk- och skolbibliotek är Unescos folkbiblioteksmanifest (1994)¹⁴ och IFLA/Unescos riktlinjer för skolbibliotek (Rev. 2004)¹⁵.

FN:s konvention om barnets rättigheter¹⁶, eller barnkonventionen som den också kallas, är ett annat ofta använt stöddokument. Det tar bland annat upp barnets rätt till åsikts- och yttrandefrihet, rätten till information och utbildning samt rätten att använda sitt eget språk.

9 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 9.

10 Skinnskattebergs kommun, *Budget 2009 och verksamhetsplan 2010-2011*, Kommunens styrkort 2009-2011 och *Bibliotekets styrkort 2009-2011*

11 Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

12 Utbildningsdepartementet, *Läroplan 94, Det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94*, 1994

13 Utbildningsdepartementet, *Lärplan för förskolan, Lpfö 98*, 1998

14 Unescos folkbiblioteksmanifest 1994, <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/swed.pdf>

15 IFLA/Unescos riktlinjer för skolbibliotek (rev. 2004), s. 4, <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/sguide02-se.pdf>

16 FN:s konvention om barnets rättigheter, 1989, <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten>

Omvärldsförändringar som påverkar biblioteksverksamheten

Bibliotekets uppdrag är i dag brett och mångfacetterat. Biblioteket har en stark folkbildningstradition, men har även fått en ökad betydelse för utbildningsväsendet samt som informationsförmedlare till förenings-, kultur- och näringsliv. Bland de många ben som biblioteket står på ingår att förmedla litteratur och främja intresset för läsning, vara en resurs för olika utbildningsformer, vara en bildningsinstitution i vid bemärkelse, vara ett informationscentrum för samhällets olika delar samt arbeta med utställningar och programverksamhet. Biblioteket har även en viktig funktion i samhället som mötesplats och offentligt rum.

Omvärldsförändringar och nya tendenser i samhället ställer även nya krav på biblioteket, dess utformning och funktion, såväl som på bibliotekspersonalens kompetens. Ökade krav ställs även på biblioteket att marknadsföra sig och sin verksamhet. Bland dessa omvärldsförändringar kan man titta på konkurrens, teknikutveckling, kompetensutveckling, den sociala utvecklingen och globalisering.

Konkurrens

Fler företeelser i samhället gör anspråk på vår uppmärksamhet. Fritiden fylls av aktiviteter och våra kultur- och medievanor förändras, vilket kanske främst gäller barn och ungdomar. Många tillbringar sin fritid i hemmet med tv, dataspel, film, musik och internet. En undersökning om kultur- och medievanor visar att det barn klart ägnar mest tid åt är tv-tittande, video och dvd.¹⁷

Fler använder internet och söker själva den information man behöver. Böcker och andra medier är billiga och många använder nätbokhandlar för sina inköp. Försäljning av böcker ökar, men många bibliotek får brottas med minskad utlåning av medier. Dessa förändringar i levnadsvanor, nya informations- och mediemöjligheter gör att biblioteket inte längre är lika självklart som tidigare. Nya krav ställs på biblioteket att förmedla kvalitetssäkrad information och öka medvetenheten om informationshantering. Krav ställs även på biblioteket att kunna tillhandahålla de medier som annars riskerar att försvinna i det allmänna mediebruset.

Teknikutveckling

Den teknik som biblioteket använder utvecklas ständigt. Nätbaserade tjänster och nya digitala medietyper utvecklas hela tiden och kommer allt fler till del. Det virtuella biblioteket är minst lika viktigt att utveckla som det fysiska. Den tekniska utvecklingen har ökat bibliotekets möjlighet att erbjuda tjänster via bibliotekets webbplats. ”24-timmarsbiblioteket” är en realitet, som ökar bibliotekets tillgänglighet.

Människors beteenden förändras och behoven samt efterfrågan av nya medier ökar allteftersom möjligheterna blir fler. Nya medievanor och ökat medieutbud såsom ljudböcker, dvd och mp3 gör också att det ställs nya krav på biblioteket. Krav att anpassa bibliotekets digitala tjänster både för människor med funktionsnedsättningar och andra grupper ökar i takt med att möjligheterna utvecklas. Samverkan runt teknikfrågor blir viktigt både inom kommunen, men även inom regioner.

Kompetensutveckling

För tillväxt krävs kompetens. Kravet på utbildning och kompetensutveckling ökar både inom arbetslivet och privat. För att kunna möta de omvärldsförändringar som vi ställs inför måste vi hela tiden tänka nytt och lära om. Förmågan att söka information och omvandla den till kunskap blir allt viktigare. Förändrade studiemetoder inom grund- och gymnasieskolan mot ett allt mer problembaserat lärande, ställer även högre krav på biblioteksverksamheten. Ett livslångt lärande

17 http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1066&epslanguage=SV

ställer högre krav på biblioteket och gör att gränserna mellan folkbibliotek och forskningsbibliotek suddas ut allt mer. Målgrupperna är delvis desamma och studerande av alla de slag söker sig i ökad utsträckning till biblioteket, oavsett om det gäller grundskoleelever, vuxenstuderande eller distansbaserad högskoleutbildning.

Den sociala utvecklingen

Det finns sociala och kunskapsmässiga klyftor i samhället som ökar. En koppling finns mellan både kön samt utbildningsnivå och läsande, internet- samt biblioteksanvändande. Mellan könen är skillnaden störst vad gäller biblioteksbesök, mindre när det gäller läsning och minst skillnad finns vad gäller internetanvändning. Skillnaden blir dock större när man jämför olika utbildningsnivåer och då blir också skillnaden vad gäller internetanvändning markant. Om man ser till en längre tidsperiod har biblioteksbesöken minskat mer bland lågutbildade än bland högutbildade.¹⁸ Biblioteksanvändandet är högt bland studerande högutbildade kvinnor, där 86 procent besöker ett bibliotek minst en gång per kvartal. Bland ickestuderande lågutbildade män är däremot andelen 19 procent.¹⁹

Det finns ett visst stöd för att läsning har positiva effekter på tolerans och empati för andra människor. Sambandet när det gäller synen på flyktinginvandring är tydlig. Bland de som är så kallade lågutnyttjare av böcker och bibliotek är andelen större som anser att man ska ta emot färre flyktingar, än bland den grupp som är högutnyttjare av böcker och bibliotek.²⁰

Biblioteket är en av flera viktiga faktorer i arbetet med att motverka ökad segregation och ökade klyftor och orättvisor i samhället.

Globalisering

Teknik har gjort att människor förflyttar sig på ett annat sätt än förr. Gränser mellan orter, kommuner, län och länder är inte lika tydliga och människor rör sig i större utsträckning mellan dem. Globaliseringen bidrar till människors och idéers rörlighet samt en ökad spridning av information, kunskap och tekniker. I och med en ökad rörlighet blir även samhället mer mångkulturellt, vilket även ställer krav på biblioteket. Dels att utgöra en mötesplats för gränsöverskridande och mångfald, dels att kunna tillhandahålla snabb och utökad service var människor än befinner sig.

Bibliotekets roller

I Unescos folkbiblioteksmanifest definieras bibliotekens uppdrag och dess folkbildande roll. ”Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas egna deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.²¹

18 Höglund och Wahlström, *Förtroendet för bibliotek och bibliotekarier*, 2008, s. 3, <http://bada.hb.se/bitstream/2320/4036/1/HoglundWahlstrom.pdf>

19 Svensk biblioteksforening, *Fakta om bibliotek*, 2007, s. 8, http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Fakta_bibliotek_8.pdf

20 Höglund och Wahlström, *Bibliotek, läsande och förtroende – effekter av bibliotek och läsande*, s. 9, <http://bada.hb.se/dspace/bitstream/2320/2533/1/H%C3%B6glundWahlstr%C3%B6m.pdf>

21 Unescos folkbiblioteksmanifest 1994, <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/swed.pdf>

Även i IFLA/Unescos riktlinjer för skolbibliotek definieras bibliotekens uppdrag i folkbildningen, för att elever ska kunna utvecklas och på så sätt ta sitt ansvar som medborgare. ”Skolbibliotek förmedlar kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare.”²²

Bibliotekets roll kan delas in i framförallt tre viktiga delar; kulturcentrum, informationscentrum och socialt centrum.

Kulturcentrum

Biblioteket är ett rum för kulturella möten. Särskilt på en mindre ort får biblioteket en betydande roll som kulturförmedlare. Biblioteket arrangerar utställningar, program- och kulturverksamheter, både i bibliotekets fysiska lokal och i andra sammanhang. Biblioteket främjar intresset för litteratur och läsande genom bland annat författarbesök, dramatiserade bokprat, bokcirkelverksamhet och förmedling av skönlitteratur.

Informationscentrum

Biblioteket ger människor möjlighet till informellt och formellt lärande. Biblioteket är en resurs för all form av utbildning, från förskola och grundskola till vuxenutbildning och distansbaserad utbildning på universitets- och högskolenivå. Biblioteket erbjuder vägledning till biblioteksanvändning och ökad medvetenhet i informationskompetens. Biblioteket är en rik resurs för människors väg till ett livslångt lärande och informationsinhämtande. Biblioteket tillhandahåller information som referensservice, samhällsinformation, tillgång till databaser och internetuppkoppling, för att människor ska kunna utvecklas och delta i den demokratiska processen i samhället.

Socialt centrum

Biblioteket som socialt rum har en viktig funktion i samhället. Det är en viktig del i vardagens sociala liv och en fri mötesplats öppen för alla. Biblioteket är en av få naturliga mötesplatser i samhället där möjligheten finns till möten mellan generationer och mellan människor från olika sociala och kulturella bakgrunder. Biblioteket kan vara en studiemiljö, mötesplats för föreningsliv men även en plats för rekreation.

Barn- och ungdomsverksamhet

I bibliotekslagen 9 § står det att folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar.²³ Det står även att det ska finnas lämpligt fördelade skolbibliotek.²⁴ Skinnskattebergs bibliotek är ett integrerat folk- och skolbibliotek. Barn- och ungdomsverksamheten bedrivs i huvudsak av barn- och ungdomsbibliotekarien.

Bibliotekets barn- och ungdomsverksamhet är under utveckling. I samarbete med förskolan och grundskolan har biblioteket tagit fram mål och handlingsplan för detta samarbete. Biblioteket har även tagit fram en servicedeklaration som är riktad till denna målgrupp samt till de vuxna som befinner sig i barn och ungdomars närhet.²⁵

22 IFLA/Unescos riktlinjer för skolbibliotek (rev. 2004), s. 4, <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/sguide02-se.pdf>

23 Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

24 5 §, Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

25 *Mål och handlingsplan för samarbetet mellan bibliotek, förskola och skola, 2009 och Servicedeklaration för Skinnskattebergs biblioteks barn- och ungdomsavdelning, 2009*

Bibliotekets mål är att det ska kunna finnas ett medvetet arbete med barn och ungdomar i kommunen från MVC/BVC och upp till 18 år. Biblioteket ska samarbeta med alla aktörer och yrkesgrupper i kommunen som denna målgrupp berör. Biblioteket ska arbeta med att vara anpassat för ett undersökande och elevaktivt arbetsätt.

I samarbete med BVC delas foldern ”ABC-droppar”, ”Barnets första bok” och ”Barnets andra bok” ut. Biblioteket håller sagostunder för förskolans barn både i biblioteket och ute på de olika förskolorna. Ett biblioteksråd finns och består av bibliotekarie och pedagoger. Biblioteksrådet arbetar med att utveckla bibliotekets verksamhet och samarbete med grundskolan. Biblioteksrådet är delaktigt i inköp av den kultur som erbjuds barn och ungdomar under förskole- och skoltid. I samarbete med pedagogerna i F-klasserna förs ett arbete kring ”6-årsboken” med avslutande bokfest.

Biblioteket arbetar även med att utveckla bibliotekets webbplats för barn- och ungdomar. I arbetet ingår även att marknadsföra webbplatsen både till föräldrar, barn, ungdomar och pedagoger.

Bibliotekets barn- och ungdomsverksamhet ska bidra till att främja intresset för läsning och stimulera till barn och ungas lust till lärande på deras fritid. Biblioteket ska också vara en resurs i ett pedagogiskt sammanhang, den dagliga kunskapsutvecklingen och ett verktyg för att elever och pedagoger ska kunna utveckla kunskaper och färdigheter. Ett väl fungerande bibliotek som pedagogisk resurs och ett gott samarbete mellan bibliotek och skola är en av förutsättningarna för att skolan ska lyckas med sitt uppdrag. På så sätt kan biblioteket bidra till elevernas lärande samt en ökad måluppfyllelse.

Biblioteket arbetar för att barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska kunna hitta anpassade medier och har en så kallad äppelhylla specifikt för dessa medier.

För barn och ungdomar som är flerspråkiga kan medier erbjudas även på andra språk än svenska. Ofta görs detta genom depålåån från Länsbibliotek Västmanland.

Tillgänglighet och uppsökande verksamhet

I bibliotekslagen 8 § står det att folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter.²⁶ Det är viktigt att biblioteket är tillgängligt för alla och ger alla rätt att fritt ta del av information och kultur. Att både gruppen människor med funktionsnedsättning och gruppen invandrare får tillgång till bibliotekets resurser är en demokratifråga.²⁷

Arbetet med tillgänglighet och uppsökande verksamhet bedrivs i huvudsak av bibliotekarien med ansvar för de vuxna låntagarna.

Många vuxna studerar, på olika nivåer och med olika förutsättningar. Det kan vara för att vidareutbilda sig, för att skapa nya möjligheter till arbete och förbättra sin livssituation. Ofta behöver de ett brett utbud av medier som spänner över flera ämnesområden, vilket ställer höga krav på biblioteket och dess resurser. Genom samverkan med andra bibliotek bedriver Skinnskattebergs bibliotek fjärrlåneverksamhet, vilket ger låntagare tillgänglighet till medier även utanför Skinnskattebergs biblioteks mediebestånd. Möjligheten att fjärrlåna medier har en betydande roll för att vuxna ska kunna studera på hemorten på distans.

26 Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)

27 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 42 och 44.

Skinnskattebergs bibliotek är anpassat för att öka tillgängligheten för människor med funktionsnedsättningar i den fysiska lokalen. Biblioteket tillhandahåller anpassade medier och tjänster. Bland annat erbjuds daisyböcker, ljudböcker, böcker med stor stil, inlästa nyheter och daisyspelare för utlån. Många människor med funktionsnedsättning har dock svårt att ta sig till det fysiska biblioteket. Biblioteket bedriver en uppsökande verksamhet, ”Boken kommer”, som ger alla människor oavsett var i kommunen de bor tillgång till bibliotekets medier. Ett arbete med bibliotekets webbplats görs även för att informera om och öka tillgängligheten av bibliotekets resurser.

Invandrares tillgång till bibliotekets resurser handlar om tillgång till en likvärdig social och kulturell service. Det handlar också om människors möjlighet att bibehålla och utveckla dubbla kulturella kompetenser samt samhällets möjlighet att upprätthålla en kulturell mångfald.²⁸ Biblioteket tillhandahåller medier på andra språk än svenska, främst genom depålån från Länsbibliotek Västmanland. Den språkgrupp biblioteket har flest medier på efter svenska är finska, då Skinnskatteberg har en stor andel sverigefinnar, vilket är en av de nationella minoriteter som finns i Sverige.²⁹

Arbetet med tillgänglighet och uppsökande verksamhet kräver ständig utveckling och uppdatering i takt med att nya möjligheter och ny teknik kommer.

Samverkan

Lokal

Den samverkan biblioteket bedriver lokalt är oftast praktisk eller kollegial. Biblioteket samarbetar i dagsläget främst med grundskolan. Biblioteket erbjuder som sin basverksamhet ett stort antal tjänster såsom bokprat, biblioteksvisningar, informationssökning, vägledning i informationskompetens, deltagande i arbetslagsträffar, skolråd, föräldramöten, delaktighet i olika former av lässtimulerande projekt och temaarbeten. Biblioteket är också en daglig resurs som informationsförsörjare för skolans undervisning. Genom bidrag från Statens kulturråd, för inköp av litteratur till barn och ungdom, bedrivs läsförmedlande verksamhet. Samordning sker lokalt. Biblioteket samarbetar även med förskolorna och den öppna förskolan. Biblioteket samarbetar även med friskolan Olympica skolan, men biblioteket gör inga besök i friskolan.

Biblioteket samverkar med föreningar i kommunen som ibland använder bibliotekets lokal för sina verksamheter.

Samverkan finns med arbetsförmedlingen och försäkringskassan, som har en del av sin verksamhet i bibliotekets lokal. Samverkan är reglerat i avtal mellan parterna.

Biblioteket samverkar även med kulturskolan, allaktivitetshuset Sture, Skinnskattebergs filmförening och Ung kultur möts, UKM, lokalt, för att utveckla verksamhet till främst barn och unga.

Regional

Biblioteket samverkar med andra bibliotek både inom och utom länet. Detta sker främst i form av nätverksmöten men även genom delaktighet i olika projekt. En viktig del i utvecklingsarbetet av biblioteket är samverkan med Länsbibliotek Västmanland och dess konsulenter.

28 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 44.

29 Almerud Peter, *Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan*, 2005, s. 44.

Nationell

Biblioteket ingår i ett nationellt biblioteksnätverk. Främst yttrar det sig i vår fjärrlåneverksamhet. De svenska biblioteken har länge använt varandra som resurs och lånar ut medier mellan varandra. Detta gör att låntagare på ett mindre bibliotek som Skinnskattebergs bibliotek har möjlighet att låna medier ur ett betydligt större bestånd. Tal- och punktskriftsbiblioteket och Internationella biblioteket är även viktiga aktörer för samverkan.

Genom samverkan och kontakter på både regional och nationell nivå, tillförs biblioteket utvecklingsmöjligheter, information, kunskap, kompetens och idéer om nya arbetsmetoder.

Utvecklingsområden

Bland de många utvecklingsmöjligheter som finns att ta för biblioteket framträder sex som tydligast och mest angelägna.

- Barn- och ungdomsverksamhet
- Bibliotekets kultur- och programverksamhet
- Biblioteksmiljön
- Tillgänglighet och uppsökande verksamhet
- Samverkan
- Marknadsföring

Barn och ungdomsverksamhet

Barn och ungdomsverksamheten kan utvecklas. Särskilt angelägna delar är samarbetet med förskolan och verksamhet som erbjuds barn och ungdomar på deras fritid. Utveckling av bibliotekets webbplats är också angelägen.

Åtgärder:

- Utveckla samarbetet med MVC/BVC samt den gemensamma kontakten med föräldrar.
- Utveckla samarbetet med förskolan.
- Utveckla arbetet med läs- och språkutveckling för barn och ungdomar.
- Utredda vilka former och innehåll det framtida barn- och ungdomsbiblioteket ska ha.
- Pröva nya metoder för att främja intresset för läsande.

Bibliotekets kultur- och programverksamhet

Bibliotekets kultur- och programverksamhet kan bli mer aktiv och kontinuerlig. En viktig del är marknadsföringen av de aktiviteter som bedrivs.

Åtgärder:

- Utveckla bibliotekets delaktighet med information i 0222:an.
- Vara mer uppsökande i kontakter med eventuella utställare och ha god framförhållning.
- Öka kontakten med massmedia om bibliotekets verksamhet.

Biblioteksmiljön

Bibliotekets fysiska miljö har under senare år utvecklats mot ett allt modernare bibliotek, en utveckling som fortfarande pågår. Aspekter som arbetsmiljö, tillgänglighet, läsplatser och marknadsföring av litteratur och resurser finns med i arbetet med biblioteksmiljön.

Åtgärder:

- Se över biblioteksmiljön, inkluderande belysning och biblioteksinventarier.

- Ständig blick för nya utvecklingsmöjligheter.

Tillgänglighet och uppsökande verksamhet

Verksamhet som, tillgänglighet och uppsökande verksamhet, kan utvecklas. Biblioteket kan utöver den uppsökande verksamhet som bedrivs idag, utöka kontakter med äldreomsorgen och de läsombud som finns där. Biblioteket ska erbjuda ett rikt och varierat medieutbud och lyfta fram litteratur som baseras på mångfald och kvalitet. Utveckling av bibliotekets webbplats är också angelägen.

Åtgärder:

- Utveckla samarbetet med äldreomsorgen.
- Utveckla samarbetet med arbetsplatser.
- Utveckla och uppdatera bibliotekets boksnurror som finns på en del platser i kommunen.

Samverkan

Biblioteket skulle kunna samverka i större utsträckning med föreningar och företag, för att använda gemensamma resurser på ett optimalt sätt och för att bidra till att skapa en positiv bild av kommunen. Biblioteket kan informera om och erbjuda sina tjänster för de arbetsplatser som önskar genomföra arbetsplatsbibliotek. Möjligen kan man på så sätt även nå fler icke-användare, många föräldrar. På så sätt nås även barn och biblioteket kan bidra till språkutveckling och främja intresset för läsning hos barn.

Åtgärder:

- Teckna avtal mellan biblioteket och andra aktörer.
- Utveckla delaktigheten i företags- och ungdomsmässor.
- Marknadsföra verksamheten och de möjligheter den ger.
- Fortsätta dialogen med lokala aktörer och aktörer utanför kommunen.

Marknadsföring

Bibliotekets verksamhet, tjänster och utbud ska bli mer kända för kommuninvånarna och på så sätt användas av fler. Biblioteket behöver synliggöras för att kunna användas i den omfattning som det finns potential för. Det handlar även om att biblioteket måste marknadsföra en för många ny bild av biblioteket och dess verksamhet. En del kommuninvånare besöker inte biblioteket efter grundskolan och har bilden av biblioteket som enbart ett skolbibliotek, vilket gör att de inte besöker biblioteket på sin fritid och inte heller efter avslutad grundskola.

Åtgärder:

- Sprida kännedom om bibliotekets verksamhet, tjänster och utbud, genom ett aktivt och offensivt arbetssätt.
- Utveckla kvalitén på miljö, bemötande, arbetssätt och webbplats samt ”24-timmarsbiblioteket”.

Uppföljning

Det är av stor vikt att biblioteksplanen är ett levande dokument. Därför ska planen användas som referens till allt arbete med koppling till biblioteksverksamhet i Skinnskattebergs kommun. Detta kräver även en kontinuerlig uppdatering. Planen ska revideras varje år.

Utbildnings- och kulturutskotten ansvarar för att biblioteksplanens riktlinjer och åtgärder uppfylls, säkerställs och verkställs. Utskottet ansvarar för uppföljning och revidering av biblioteksplanen.

Ansvar: Utbildnings- och kulturutskottet i samverkan med berörda utskott.

Bilaga

Bibliotekslag (SFS 1996:1596, SFS 2004:1261)

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

2 § Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare. Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.

Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter.

För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera lånceentraler.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånceentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning

10 § Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

Källa: Rixlex (SFS nr: 1996:1596, Utfärdad: 1996-12-20, Omtryck: 1998:1249, Uppdaterad: t.o.m. SFS 2004:1261)